

7. Haruskjóting – Ein mannfélkaítrótt burturav

Tekstur lísín upp í útvarpssendingini “Góðan Morgun Føroyar”
Mánamorgun 19. desember
Skrívað hevur Eyðfínn Magnussen, Fróðskaparsetur Føroya

Vit hava nú í seks mánamorgnar viðgjørt ymisk evni, sum hav við haru og haruskjóting at gera. Tað sum eyðkennir haruskjótingina í Føroyum er, at tað so at síga bara eru menn sum skjóta. Eg havi fleiri ferðir sóknast eftir konufólki, sum hava skotið harur í Føroyum, men fyribils eri eg bara vitandi um nakrar fáar damur, sum hava skotið harur. Ein er í Hvalvík, ein í Kvívík og so eina í Nólsoy. Onkrar aðrar hava verið við, tá menn hava skotið, men tá hava tær verið við antin sum berarar ella bara fylgst við skjúttunum.

Men nú ein dagin fann eg aftur ein føroyska damu, sum skeyt harur. Hetta er ein dama, sum er kend frá útvarpinum. Sum so ofta nú á døgum, so fann eg hana á einari mynd á Fjesbókini, har hon situr so spelkin á einum steini við einar tveyskotsbyrsu í hondini; í turkisfarvaðari húgvu og í fjallastivlum. Og mín sann, um hon ikki hevur tvær harur liggjandi við síðuna av sær, sum hon allarhelst eisini sjálf hevur skotið. Jú, sanniliga finnast tað føroyskar harudamur, eisini nú á døgum, hóast tað er langt í millum tær. Men menninar kunnu tær als ikki samanberast við, tí á hvørjum ári eru teir einir 1.000-1.200, sum skjóta harur í Føroyum.

Eg havi sum sagt ofta sóknast eftir konufólki, sum hava skotið harur í Føroyum. Fyri einum tveimum árum síðani ringdi ein eldri kona til mín og fortaldi, at mamma hennara sum ung plagdi at skjóta harur saman við manninum. *“Tað eina árið fekk hon tvær harur í einum skoti”* fortaldi hendan konan mær, *“men hetta hevur verið áðrenn 1916, tí hetta árið fekk mamma hennara sítt fyrsta barn, og tá gavst hon at skjóta harur”* segði hendan konan mær.

Men hví eru tað so at síga bar menn, sum skjóta harur í Føroyum?

Hetta hevur helst fyrst og fremst við aldargamla siðvenju at gera: Tað er maðurin í húsinum, sum syrgir fyri, at maturin kemur í húsið. Vit kenna hetta frá grindadrápi, har tað næstan bara eru menn, sum eru við í drápinum.

Vit kenna tað frá fjallgongu, har tað næstan bara eru menn, sum ganga á fjall, og vit kenna tað frá fiskiskapi, har tað næstan bara eru menn, sum fara á fjørðin at fáa sær eitt kók. Tað eru eisini bara menn, sum taka havhestaungar, í øllum førum sum eg veit um.

Tá tað kemur til at hagraiða matin, sum er fingin í húsið, so eru tað eisini vanligu menninir, sum taka sær av hesum. Men tá tað kemur til at matgera hendan serføroyska matin, so koma konurnar eisini upp í part. Hetta er í øllum førum galdandi fyri grind og alt tað, sum hevur við seyð at gera. Men tá tað kemur til harur og eisini havhestaungar, haldi eg, so eru tað menninir sum gera matin og borðreiða við hesum, sum tað sjálvir hava fingið fatur á.

Hví konufólk als einki hava við harur og havestaungar at gera, hevur kanska eisini okkurt at gera við, at júst hesum báðum djórasløgnum, skulu barnakonur halda seg burtur frá. Orsøkin er tann, at bæði harur kunnu vera fongd við sjúkuni “Toxoplasmosu” og havhestarnir við havhestasjúkuni, sum báðar eru sjúkur, sum kunna skaða tað ófødða barnið. Toxoplasmosa er sama sjúkan, sum kettur

eisini kunnu hava, og tí verður eisini mælt frá, at barnakonur halda seg burtur frá kettubakkum, meðan tær eru uppá vegin. Havhestasjúkuna munnu tey flestu hava hoyrt um. Hon gjørði rættuliga um seg í Føroyum í 1930-árunum, har nógv fólk doyðu, serliga barnakonur. Fólk blivu smittaði av einari bakteriu, sum havhestaungar høvdu í sær, og tí var mælt frá, at konufólk høvdu nakað við havhestaungar at gera. Kanska er hetta grundin til, at konufólk í Føroyum kunn matgera næstan allan mat, men ikki haru og havhestaungar.

At tað so at siga bara eru menn, sum skjóta harur í Føroyum, er tí kanska ein loyvd frá urinstinktinum, sum framvegis er innbygt í okkum nútíðar monnum, har tað er maðurin, sum skaffar matin, men tá hann er komin í frystiboksina, so er tað konan, sum tekur yvir. Ella, sum tað stendur í onkrum av hesum fínu donsku lærubókunum: Maðurin er “naturen”, meðan konan er “kulturen”.